

lexime ballkanike

p r o z a

seria: letërsi bashkëkohore nga Ballkani
konceptuar dhe përzgjedhur nga Arian Leka

Georgi Gospodinov | Roman Natyral
Titulli i origjinalit: Георги Господинов | ЕСТЕСТВЕН РОМАН

copyright © Georgi Gospodinov, autor, 2009
Izdatelska keshta Zhanet 45, 2009

copyright © i botimit shqip,
i shpërndarjes dhe i promovimit POETIKA dhe IDEART

ISBN 978-9928-128-00-3
redaktor: Silvana Leka
realizimi grafik: Genc Goga

Ky libër u botua me mbështetjen e Traduki, një rrjet që mbështet letërsinë, ardhur si nismë e përbashkët mes Ministrisë Austriake për Çështjet Europiane dhe Ndërkombëtare, Ministrisë së Jashtme Gjermane, Këshillit Zviceran të Arteve ProHelvetia, Kulturkontakt, Austria, Insitutit Goethe, Agjencisë Sllovene të Librit JAK si edhe Fondacionit S.Fischer, të cilët botuesi gjen rastin t'i falënderojë.

traduki

traduki

Shënim: Për përkthimin është përdorur botimi
Izdatelska keshta Zhanet 45, 2009
ISBN 978-954-491-575-9
ISBN 978-954-491-576-6

ROMAN NATYRAL

përktheu nga origjinali: Janka Selimi

Historia natyrale nuk është gjë tjetër, veçse quajtje e së dukshmes.
Nga kjo rrjedh thjeshtësia e saj e qartë dhe ajo sjellje e saj, që
nga larg ngjan naive - aq është e thjeshtë dhe e imponuar nga
dukshmëria e gjërave.

Një francez modern
1966, Paris

1

Në çdo sekondë në këtë botë ka një varg të gjatë njerëzish që qajnë dhe një më të vogël që qeshin. Por ka edhe një varg të tretë, që nuk qan dhe nuk qesh më. Më i trishtuari nga të tre. Për këtë dua të flas..

Po ndahemi. Në ëndërr ndarja është e lidhur vetëm me largimin nga shtëpia. Në dhomë gjithçka është e paketuar, kutitë kanë mbërritur tavanin, megjithatë ka ende hapësirë. Korridorin dhe dhomat e tjera janë të mbushura me kushërinj – të mitë dhe të Emës. Diçka pëshpëritin, murmurisin dhe presin të shohin se çfarë do të bëjmë ne. Me Emën qëndrojmë pranë dritares. Ka mbetur të ndajmë vetëm një grumbull me pllaka gramafoni. Papritur ajo nxjerr nga zarfi pllakën e parë nga grumbulli dhe e flak me forcë në dritare. Kjo është e imja, thotë. Dritarja është e mbyllur, por pllaka kalon përmes saj si në ajër. Unë nxjerr instinktivisht tjetrën dhe gjithashtu e hedh. Pllaka sillet si një pjatë fluturuese, rrotullohet rreth boshtit të saj si të ishte sipër gramafonit, vetëm se më shpejt. Dëgjohet fishkëllima e saj. Diku mbi kazanët e plehrave i drejtohet kërcënueshëm një pëllumbi të pistë që fluturon ulët. Për një çast duket se përplasja do të shmanget, por menjëherë pas kësaj shikoj i tmerruar se si buza e mprehtë e pllakës ngulet butë në qafën e tij të dhjamosur. Gjithçka ndodh me një ritëm të ngadalësuar dhe kjo e shton më shumë tmerrin. Dëgjohe fare qartë disa tone të shkurtër, ndërsa pllaka i pret qafën. Kocka e mprehtë e fytit të pëllumbit nxjerr një tingull, për një çast, kur rrëshqet mbi pistën e pllakës së gramafonit.

Vetëm fillimin e melodisë. Një këngë. Nuk më kujtohet. "Les parapluies de Cherbourg?" Oh, Paris?" "L'Auberge des Trois Canards?" Nuk më kujtohet. Por muzikë kishte. Koka e prerë vazhdon të fluturojë për inerci edhe disa metra, ndërsa trupi rrëzohet butë në pluhurin afër kazanëve. Gjak nuk ka.

Në ëndërr gjithçka është jashtëzakonisht e qartë. Ema përkulet dhe hedh pllakën tjetër. Pastaj unë. Ajo. Unë. Ajo. Me çdo pllakë përsëritet ajo çfarë ndodhi me të parën. Trotuari poshtë dritares është plot më koka zogjsh, gri, të njëllajtë, me cipë të ulur mbi sytë. Për çdo kokë që bie, kushërinjtë pas nesh duartrokasin fort. Macja qëndron në dritare dhe lëpihet me lakmi.

U zgjova me një dhimbje në fyt. Në fillim mendova t'ia tregoj Emës ëndrrën time, por pastaj ndërrova mendje. Thjesht, është ëndërr.

Apokalipsi është i mundur dhe në një vend të vetëm.

Karrigen lëkundëse e bleva një të shtunë, në fillim të janarit të 1997-ës. Sapo kisha marrë rrogën dhe karrigja për lau gjysmën e saj. Ishte e fundit, akoma me çmime të vjetra, të ulta relativisht. Inflacioni i jashtëzakonshëm i atij dimri theksonte marrëzinë e blerjes sime. Karrigja ishte e thurur, imitacion bambuje, nuk peshonte shumë, por dukej e madhe dhe e vështirë për t'u mbajtur në krahë. Nuk kishte kuptim të jepja gjysmën tjetër të rrogës për taksë, e hodha supeve dhe mora rrugën për në shtëpi. Ecja, mbaja karrigen në shpinë si të isha shitës shportash dhe tërhiqja mbi vete shikimet qortuese të kalimtarëve për shkak të luksit që i kisha lejuar vetes. Dikush duhet ta përshkruajë mjerimin e dimrit të vitit 97-ës, si dhe të gjitha mjerimet e tjera, dimrin e 90-s, 92-t.

Mbaj mend se në treg, një grua e moshuar lutej para meje t'i prisnin gjysmë limoni. Mbrëmjeve, të tjerë kërkonin pranë tezgave të boshatisura ndonjë kokërr patate të rrokullisur rastësisht poshtë tyre. Gjithnjë e më shumë njerëz të veshur mirë harronin turpin dhe gërmonin në kacanet e plehrave. Qentë e uritur ulërinin anash, ose u turreshin si kope kalimtarëve të vonuar. Duke shkruar këto fjali të shkëputura, përfytyroj tituj të dendur gazetash, me shkronja të mëdha.

Një mbrëmje u ktheva në shtëpi, dera e apartamentit ishte shpërthyer. Mungonte vetëm televizori. Nuk e di përse, por mendja në fillim më shkoi për karrigen lëkundëse. Karrigja ishte në vendin e vet. Me siguri nuk kanë mundur ta nxjerrin

nga dera, është tepër e gjerë, unë e pata futur nga dritarja. Gjithë natën e kalova në karrige. Kur Ema u kthye, filloi t'i telefonojë policisë. Nuk kishte kuptim. Askush nuk reagonte më pas njoftimeve për vjedhje. Në djall shkoftë. Rrija në karrigen e thurur, përkëdhelja dy macet e trembura nga rrëmuja (se ku ishin fshehur gjatë vjedhjes) dhe pija cigare, i cenuar në atë që më kishte mbetur nga dinjiteti im burror. Nuk s'mund të mbroja as edhe Emën me macet. Shkrova një tregim.

Shpërthejnë apartamentin e një familjeje. Në momentin e vjedhjes në shtëpi ndodhet vetëm zonja e shtëpisë, rreth 40-tave, por me shenjat e para të vyshkjes, po shikon një telenovelë në televizor. Dhunuesit, djem të rinj e me pamje normale, nuk kanë menduar se në këtë kohë do të gjejnë njeri në shtëpi, por shumë shpejt e marrin veten. Edhe gruaja është mjaft e trembur. Ajo i nxjerr vetë paratë nga dollapi në dhomën e gjumit. Nuk bën qëndresë kur i kërkojnë të heqë vathët dhe unazat. Edhe të martesës ? Edhe të martesës. E heq me shumë vështirësi, unaza ka hyrë në mishin e gishtit. Në çastin kur hajdutët i drejtohen televizorit, ndërkohë që telenovela nuk ka mbaruar - gruaja e kap fort atë me të dy duart. Vetëm tani ngre zërin, u lutet të marrin çfarë të duan, por televizorin jo. Ata mund ta shtynin lehtë, por për një çast janë ngatërruar nga sjellja e saj e papritur. Ajo ndjen mëdyshjen e tyre dhe thotë me nënkuptim se mund të bëjnë ç'të duan me të, vetëm t'i lënë televizorin. Marrëveshja është bërë. Do të të qi, thotë njeri. Ajo nuk lëviz. Ata ia ngrenë fundin me shkathtësi. Asnjë reagim. Prapanicën e ka ende të fortë. I pari mbaron shpejt. I dyti zvarritet më shumë. Gruaja shtrengon televizorin dhe nuk lëviz. Për një moment u lutet të nxitojnë sepse fëmijët do të kthehen nga shkolla. Kjo e bën të dytin të heqë dorë përfundimisht dhe të dy largohen. Seria e telenovelës ka mbaruar. Gruaja lëshon televizorin e lehtësuar dhe hyn në banjë.

Kush e di si do të përfundojnë vitet 90- të, si *thriller*, aksion, komedi e zyrtë, apo si një *soap opera*.

Ja historia e kësaj historie.

Si redaktor i gazetës letrare të kryeqytetit një ditë më erdhi një fletore. Ishte në një zarf të madh bërë me dorë, adresuar redaksisë në emrin tim. Në zarf mungonte adresa e dërguesit, zamku kishte rrjedhur dhe ishte tharë. Duhet ta pranoj se e hapa pak me neveri, e cila aspak nuk u zhduk edhe kur nxora prej tij një fletore me rreth 80 fletë të zhubrosura, të shkruara dendur dhe në të dy anët. Dërgesa të tilla dorëshkrimesh kurrë nuk premtinin ndonjë gjë të mirë për redaktorin. Autorët e tyre, zakonisht pleq të bezdisshëm, shfaqeshin disa ditë më pas për të pyetur nëse vepra, natyrisht e jetës së tyre, është miratuar apo jo për botim. Nga përvoja e dija, se në qoftë se nuk i refuzon menjëherë, por i zënë ngushtë nga mosha e tyre, u përgjigjesh me mirësjellje se nuk ke përfunduar akoma leximin, ata do të të rrethonin çdo javë, si luftëtarë të lodhur, por të vendosur të luftojnë deri në fund. Dhe megjithëse fundi i tyre nuk ishte larg, trokitja e bastunëve të tyre në shkallët e redaksisë, më bënte të shaja veten me fjalët më të ndyra.

E veçanta e kësaj fletoreje ishte se i mungonin si titulli, ashtu dhe emri i autorit. E futa në çantë, sidoqoftë do t'i hidhja një sy në shtëpi. Mund ta ktheja gjithmonë me justifikimin se ne pranojmë vetëm shkrime të daktilografuara dhe në këtë mënyrë të fitoja të paktën disa muaj kohë. Sigurisht, në darkë e kisha harruar, por në ditët në vijim askush nuk erdhi për të kërkuar përgjigje. E hapa vetëm pas një jave. Ishte e pabesueshme, por lexoja një nga tekstet më të mira që kur isha bërë redaktor. Dikush po mëtonte të fliste për martesën e tij të dështuar, dhe romani (nuk di përse pandeha se bëhej fjalë për një roman) i vinte rrotull pamundësisë për ta rrëfyer këtë dështim. Në fakt...edhe vetë romani ishte vështirë të rrëfehej. Botova menjëherë në gazetë një pjesë dhe po prisja të shfaqej autori. Kisha shtuar dhe një shënim të vogël, se dorëshkrimi kishte ardhur në redaksi pa nënshkrim, me siguri nga hutimi i autorit, por ne presim që ai të shfaqej. Kaloj

një muaj i tërë nga botimi. Asgjë. Botova edhe një pjesë të dytë. Një ditë erdhi në redaksi një grua, relativisht e re. Bëri skandal, se gazeta merret me jetën e saj private. Ajo nuk e lexonte rregullisht, por mikja e saj i kishte treguar numrat me pjesët e botuara. Sipas asaj tekstet ishin shkruar nga ish-buri i saj i cili donte ta diskreditonte. Tha se të gjithë emrat në të ishin të vërtetë, prandaj siç i kishte thënë mikësja, ajo mundej të na hidhte në gjyq për këtë. Pastaj gruaja filloi të qajë papritur, tërë zemërimi i saj u shemb dhe në çast ajo u bë e ëmbël madje. Më tregoi në mënyrë fragmentare se burri i saj kishte qenë dikur njeri i mirë, shkruante, kishte botuar edhe tregime, të cilat ajo pranoi se nuk i kishte lexuar. Pas divorcit luajti nga mendja. Tani ishte bërë endacak, sillej nëpër lagje, qëndronte shpesh në lulishten para pallatit, përballë dritareve të saj, për ta terrorizuar dhe diskredituar para fqinjëve.

- A mund të më njihni me të?

- Gjejeni vetë, shëtit me një karrige lëkundëse nëpër tregun e lagjes. Do e njihni. Dhe ju lutem, mos botoni më nga këto, sepse nuk duroj, tha ajo papritur me një zë të ulët dhe u largua.

Ushqimin e siguronte si të gjithë endacakët, por jo krejtësisht. Nuk gërmonte nëpër kazanet, të paktën nuk e kanë parë kurrë. Mblidhte letra dhe i shiste për ndonjë pare. Ishte një i çmendur i urtë. Sillej nëpër treg, kryente disa shërbime të vogla, natën ruante mallin, si shpërblim i jepnin ndonjë domate, speca, shalqi... sipas stinës. Kaq më thanë shitësit e tregut për të, pasi më pyetën disa herë mos isha i policisë. Nuk dinin shumë.

E gjeta në lulishten e lagjes. Ishte duke u tundur në karrigen lëkundëse, disi mekanikisht, si në ekstatë. Flokët si kashtë, bluza, e zbardhur, xhinse dhe atlete të shqyera. Ah, po edhe një mace rrugësh e ligët, që flinte në prehrin e tij. E përkëdhelte po aq mekanikisht. Nuk ishte më shumë se 40-45 vjeç. Më kishin paralajmëruar se pothuajse nuk flet, por gjithsesi unë shkoja tek ai me lajme të mira. U prezantova. Sikur buzëqeshi vetëm lehtë, pa më hedhur sytë. Kisha marrë

me vete dy numrat me botimin e shkrimeve të tij. Pyetjes sime a ishte ai autori vetëm pohoi me kokë, kredhur ashtu në botën e tij. U përpoqa t'i them sa i mirë është teksti, i propozova për ta botuar, e pyeta nëse ka të tjera. Asnjë reagim. Në fund nxora aq pare sa kisha me vete dhe ia dhashë, duke thënë se ishte honorari i tij. Dukej se s'ishte mësuar të merrte pare. Për herë të parë që kur e takova, u hutua, sikur doli nga bota e tij dhe më shikoi.

- Po divorcohesh, vërtet, miku im? - tingëllonte gati miqësisht, si njeri që shpreh ngushëllim.

E marrtë djalli, nuk dija se dukej. Sidoqoftë unë dukesha më mirë se ai. Askush nga shokët e mi nuk e dinte akoma. Para pak ditësh kishim bërë me gruan kërkesën për divorc.

E pyeta përsëri si quhej, inkurajuar nga fakti që foli.

- Georgi Gospodinov.

- Kështu quhem unë, gati thirra .

- E di, ngriti supet ai me shpërfillje, - dikur lexoja gazetën. Njoh edhe shtatë veta të tjerë me këtë emër.

Pastaj nuk foli më. E lashë atje dhe nxitova të largohem. Çdo gjë po zhvillohej si në një roman të keq në suplement gazete. U kujtova se mund të merrja në telefon gruan e tij dhe ta pyesja për emrin. Para se të merrja kthesën s'durova dhe ktheva kokën. Ishte në po atë pozicion, lëkundej ritmikiisht në karrigen e tij të thurur. Si ato duart plastike që dikur i vinin mbrapa në xhamat e pasme të makinave.

E kërkova përsëri pas një viti. Ndërkohë kisha gjetur shtëpinë botuese e cila ishte e gatshme të botonte dorëshkrimin, vetëm më duhej ta gjeja për të nënshkruar kontratën. Nuk besoja se do të mund ta çoja në shtëpinë botuese, prandaj kisha marrë kontratën me vete. Pranvera ishte nga fundi. Emrin tashmë e kisha mësuar nga gruaja e tij dhe më duhej të pajtohesh me rastësinë. Ndihej disi në faj para këtij njeriu, isha si i rrëqethur se një tip i degraduar mund të mbante të njëjtin emër me mua. Kontrata me shtëpinë botuese parashikonte një honorar të mirë, i cili me siguri do t'ia vlente. E përshkova lulishten e lagjes, por nuk e gjeta. Shkova

dhe tek tregu. Pyeta një shitës me të cilin më duket se kisha folur atëherë. Nuk dinte asgjë. Për herë të fundit e kishte parë vjeshtën e kaluar, në tetor, jo... ndoshta në nëntor. Që atëherë nuk ishte dukur më. Pastaj bëri një lëvizje me dorë dhe tha, si ndër të tjerash, se ky dimër ishte i ashpër, kurse Lëkundësi (ashtu e thërrisnin) mendonte ta kalonte në lisharësen e tij, domethënë... në karrigen e tij lëkundëse. Ndërkohë që po tregonte, shitësi shiti një kile domate, dy kile tranguj dhe ca tufa majdanoz të freskët, pa harruar të lavdëronte mallin e vet edhe para meje. Këtë e bënte me një ton shpërfillës, pak sa therës. Në çast m'u zgjua dëshira t'ia shkelja të gjitha domatet një e nga një, pastaj të shkulja gjethe pas gjethe majdanozin e freskët dhe në fund t'ia fusja kokën në atë pure. Si ishte e mundur, asnjëri nga shitësit, që ndoshta ishin të vetmit me të cilët fliste endacak, nuk kishin bërë asgjë për të. Çfarëdo qoftë, ndoshta një dhomë të vockël për të kaluar dimrin, ose një bodrum... Por zemërimi im pak e nga pak po kalonte dhe pashmangshëm vinte pyetja, po unë pse nuk bëra asgjë për atë njeri fatkeq. U largova nga tregu, kërkova një stol në lulishten afër vendit ku para një viti kisha folur me njeriun në karrigen lëkundëse për të parën dhe ndoshta për të fundit herë. Madje, për një rastësi të çuditshme, përse rastësitë na duken gjithmonë të çuditshme, kishim të njëjtin emër. Mbase gjërat kanë shkuar ndryshe, thashë me vete. Mbase papritur ai e ka marrë veten, mbase botimi në gazetë e ka ngritur nga karrigia e tij e pandarë dhe tani është duke punuar diku, ka marrë shtëpi me qira, ka gjetur edhe një grua tjetër. Për një çast provova ta përfytyroj në një dhomë ndenjeje të një pallati parafabrikat, ulur para televizorit, me pantofla në këmbë, me pantallona të vjetra , por të pastra, me një pulovër të ngrohtë, gjithnjë në karrigen lëkundëse. Dhe në prehër me atë mace të rrugës, të cilën e ledhatonte atëherë. Sa më shumë e plotësoja këtë pamje në mendjen time, aq ireale më dukej ajo. Në fund, nxora kontratën me shtëpinë botuese dhe bëra të vetmen gjë që mund të bëja për adashin tim. E firmosa.

Ato sillen nëpër zbrazëtirë, sepse kjo e fundit ekziston, dhe, duke u bashkuar midis tyre, shkaktojnë një lindje, ndërsa duke u shkëputur prej njëri-tjetrit-një vdekje

Demokriti (sipas Aristotelit)

Floberi ëndërronte të shkruante një libër për asgjënë, një libër pa kurrfarë fabule të jashtme, një libër “i cili të qëndrojë vetvetiu, në sajë të forcës së brendshme të stilit, siç qëndron toka në ajër pa asnjë mbështetje”. Prusti e kishte arritur pjesërisht këtë ëndërr, duke u mbështetur në kujtesën e pavetëdijshme. Por edhe ai nuk i kishte shpëtuar tundimit të fabulës. Dëshira ime jo modeste qëndron në faktin se unë dua të krijoj një roman vetëm me fillime. Një roman i cili niset vazhdimisht, premtion diçka, arrin faqen 17 dhe fillon nga e para. Idenë, ose parimin origjinal për një roman të tillë e zbulova tek filozofia antike, kryesisht tek treshja e filozofëve natyralistëve - Empedokli, Anaksagora, Demokriti. Romani me fillime do të mbështetej në këta tre titanë. Empedokli flet për një numër të kufizuar parimesh origjinale, duke u shtuar katër elementeve bazë (toka, ajri, zjarri, uji) Dashurinë dhe Urrejtjen, të cilat i vënë në lëvizje këto elemente dhe kryejnë ndërthurjet. Më i afërt me romanin tim duket se është Anaksagora. Ideja e panspermave, apo e farërave të sendeve (të cilat më vonë Aristoteli do t'i quante homeomei, por ky term tingëllon ku e ku më ftohtë dhe i papërcaktuar), mund të

kthehej në një forcë fekonduese për këtë roman. Një roman, i krijuar nga pjesëza të vogla të panumërta, nga substanca primare, kupto fillimesh, te cilat përzihen në kombinacione të pafundme. Meqenëse Anaksagora ngulmon se çdo gjë konkrete përbëhet prej grimcash të vogla të ngjashme me të, atëherë romani mund të ndërtohej vetëm me fillime. Atëherë vendosa të provoj me fillime romanesh, tashmë të njohura si klasike. Mund t'i kisha quajtur dhe atome, për meritë të Demokritit. Një roman atomik krijuar me fillime që sillen në zbrazëti. Ja si tingëllonte sprova ime e parë :

Në qoftë se vërtet dëshironi ta dëgjoni këtë histori, me siguri do të doni të dini ku kam lindur dhe si e kam kaluar fëmijërinë time të kotë dhe me se janë marrë prindërit e mi, para se të më krijonin mua dhe shumë gjëra të tjera, me një fjalë, gjithë ato absurditete, të llojit "David Koperfeld", por unë nuk kam dëshirë të rrëmoj nëpër të.

Këto faqe duhet të tregojnë nëse personazhi kryesor i jetës sime do të jem unë, apo këtë pozicion do ta marrë dikush tjetër. Për të filluar jetën time që nga fillimij, duhet të theksoj, se kam lindur (siç më kanë thënë dhe siç besoj) një ditë të premte në orën dymbëdhjetë të natës.

Qubem Artur, Gorden Pim.

Me kërkesë të skuajër Trelonit, doktor Lajpsit dhe zotërinjve të tjerë për të përsbkruar imtësisht Ishullin e Thesarëve, nga fillimi deri në fund, pa fshebur asgjë, përveç vendndodhjes së ishullit, dhe kjo vetëm sepse atje akoma ka një thesar të pazbuluar, unë marr penën në dorë në vitin e perëndisë 17... dhe kthehem në kohën kur im atë mbante bujtinën "Admiral Benbou" dhe kur marinari i vjetër me fytyrën e nxirë nga dielli dhe me shenjën nga shpata u vendos tek ne.

E ndihmuan Baj Ganjon të hiqte nga supet gunën agarjanase, ai hodhi krabëve një mantel belg dhe të gjithë thanë se tani Baj Ganjo është një evropian i vërtetë.

-Le të tregoj secili nga ne diçka për Baj Ganjon. Hajde, - thirrën të gjithë. - Unë do të tregoj. - Prisni, unë di më shumë... - Unë, unë, ti nuk di asgjë.

U ngrit një zburmë. Më në fund ramë dakord të fillonte Stati. Dhe ai filloi:

Gjithmonë kur mendoj për indianin, kujtohem dhe për turkun. Sado që është e çuditshme kjo ka shpjegimin e vet.

Eh bien, mon prince, Gênes et Lucques ne sont plus que des apanages, prona, de la famille Buonaparte. Non, je vous prévient, que si vous ne me dites pas que nous avons la guerre, si vous vous permettez encore de pallier toutes les infamies, toutes les atrocités de cet Antichrist (ma parole, j'y crois) — je ne vous connais plus, vous n'etes plus mon ami vous n'etes plus shërbëtori im besnik, comme vous dites. Urdhëroni, mirë se erdhët. Mirë se erdhët! Je vois que je vous fais peur. Ulluni të bisedojmë.

Ditën e dytë të Pashkës të vitit 1870 isha për drekë tek z. Petko Raçev, shkrimtar dhe gazetar bullgar. Ai banonte në një shtëpi të ngushtë dykatëshe në qoshen midis dy rrugicave të ngushta dhe të pista, në një nga lagjet më të parregullta të Stambollit, në Ballkapan han. Zonja K., kushërija e z. Raçev, e cila banonte në shtëpinë e tij, vuri pas dreke dy gota të mëdha para nesh, i mbushi me fetë mollësh të qëruara dhe u hodhi përsipër verë të zezë e të shijshme Pashalimane. Nxirrnim me gishta fetat e mollës, gjerbnim verën nga pak dhe vazhduam bisedën tonë të gjallë dhe këndshme.

Linda në vitin 1632 në qytetin e Jorkut, nga një familje e mirë, por që nuk ishte vendase, sepse im atë ishte një i huaj nga Bremani, i cili në fillim u vendos në Hull. Atje ai arriti të vërë mënjane një pasuri mjaft të madhe me anë të tregtisë, pastaj, si hoqi dorë nga tregtia, ai u shpërngul në Jork. Im atë, që ishte shumë plak, më kishte dhënë mjaft dituri, me aq sa mund të fitobet në shtëpi dhe në një shkollë të qytetit. Ai donte të më bënte avokat, po unë ëndërroja të udhëtoja me det dhe s'doja të më flisnin për asgjë tjetër.

Para disa vitesh në Hamburg jetonte një tregtar me emrin Robinson. Ai kishte tri djem. Më i madhi kërkoi të bëhet ushtar, u regjistrua në një regjiment dhe u vra në një betejë me francezët. I dyti lakmonte të bëhej shkencëtar, por një herë, duke qenë i djersitur, ai piu ujë të ftohtë, mori të ftohur dhe vdiq. Dhe kështu mbeti djali më i vogël, të cilin e quanim Kruzo.

Të gjitha familjet e lumtura i ngjajnë njëra tjetrës, ndërsa çdo familje fatkeqe është fatkeqe në mënyrën e vet. Në shtëpinë e Oblonskit çdo gjë u kthye kokë poshtë.

Atë mbrëmje të freskët maji çorbaxhiu Marko, kokëzbuluar, me robdeshambër, darkonte me familjen e tij në oborr.

Gjumi i drerit të Teksasit, i cili pushon në strehimin e tij të mesnatës, është prishur nga troku i kuajve. Ai nuk e lë vendin e tij të mbrojtur, as nuk kërcen në këmbë, sepse në stepë jetojnë edhe kuaj të egër, të cilët bredhin natën. Dreri vetëm ngre kokën, duke treguar brirët mbi barin e lartë dhe përgjon.

Të shkëputur në këtë mënyrë, fillimet fitojnë një jetë më vete dhe bashkohen përmes tërheqjesh dhe largimesh të çuditshme ndërtekstuale ashtu siç e kanë parashikuar Empedokli, Anaksagora dhe Demokriti. Të lexuar shpejt njëri pas tjetrit, ato shkrihen dhe lëvizin si pamjet e një filmi dhe kalojnë në një kinetikë të vetme, e cila përzjen personazhe dhe ngjarje në një histori të re. Fillimi i Salingerit, që neveritet nga fillime të stilit "David Koperfeld", kalon lehtë pikërisht në këtë fillim dikensian. Pas tij paraqitet ftohtë fjalia e parë nga "Historia e Artur Gordan Pimit" (Arthur Gordan Pym) për t'u përfshirë në tregimin e detajuar nga "Ishulli i thesareve". Më tej, pa ndonjë problem "Baj Ganjo" tregon historinë e Vinetus, ndërsa fillimi kurtuaz francez i ballos nga "Lufta dhe Paqja" kalon gëzueshëm në tabiatin e gostisë së pasdites me verë Pashalimane dhe feta mollësh në shtëpinë e z. Petko Slavejkov. Dhe si një histori e nisur në këtë muhabet, fillojnë rreshtat e parë të "Robinsonit në ishullin e tij", ndër të tjera i përkthyer nga z. Petko. Përkthimi tjetër i këtij libri, i cili vjen pas, qëndron krejtësisht si një histori më vete. Diku këtu romani vendos të bëhet familjar dhe bashkon familjen e Oblonskit me atë të çorbaxhi Markos, pa u shqetësuar aspak (nga se?-njëra është ruse, tjetra filoruse), veç kësaj në të dy familjet diçka koklavitet, dikush kapërcen murin e oborrit, Kraliçi apo Karenina. Madje dhe dreri i Teksasit në stepat përtej oqeanit është i shqetësuar nga kjo zhurmë.

Bota është një dhe është romani ai që e bashkon. Fillimet janë dhënë, kombinimet të panumërta. Secili nga personazhet është i çliruar nga parashikimi i historisë së tij. Kapitujt e parë të romaneve pa krye fillojnë të lëvizin si pansperma në zbrazëti dhe të shkaktojnë lindje, eh, Anaksagora?

Ose sa bukur e ka thënë Empedokli, megjithëse disi e tepruar, "nga toka mbinë koka të shumta pa qafa, duar lakuriq, të cilat lëviznin andej-këndej pa krahë, dhe sy pa ballë mbi to shikonin përhumbur përreth, duke kërkuar të bashkohen mes tyre..." Që këtë e tutje gjithçka mund të zhvillohet në mënyra nga më të ndryshmet, mundet që Kalorësi pa kokë të shfaqet në ballon tek Rostovët, për shembull dhe të shajë me zërin e Holden Kaulfieldit. Mund të ndodhin edhe gjëra të tjera. Por në Romanin me fillime, asgjë nuk do të përshkruhet. Ai do japë vetëm shtytjen e parë dhe do të jetë mjaft delikat të tërhiqet në hijen e fillimit pasues dhe t'i lërë personazhet të lidhen sipas rastit. Këtë do ta kisha quajtur Roman Natyral.